

Ültetvényerdők szerepe a távlati földhasználatban

Kulcsszavak: kedvezőtlen adottságú területek, szántóföldi fatermelés, export árualapok, rentábilis földhasználat, munkahelyteremtés.

Összefoglaló megállapítások, következtetések, javaslatok

Az ültetvényerdők elterjedését az erdők szociális, jóléti szolgáltatásai iránti igények idézték elő. Ma világszerte elterjedt a fenyők, nyárok, Eucalyptus minősített fajtáinak mezőgazdasági földeken agronómiai módszerekkel való termelése. A világ hengeresfa-ellátásának egyharmada az összes erdőterület 3-5%-át kitevő ilyen ültetvényekből származik. Hazánk klímája kedvező az akác és a nyárok telepítésére. A tanulmányban közölt kísérleti eredmények meggyőzőek az eljárás hazai bevezetéséhez. Az évi fanövedék hektáronként azonos 4-5 t búza árával, a belső kamatláb 7,4-8,7%. A kitermelt faanyag különböző megmunkálások után versenyképes export árualap, komparatív előnyökkel, kedvező RCA indexszel. Nagy szerepet kaphat az akác az energiatermelésben is.

Az agrár-szerkezetváltás igénye már folyamatosan felmerült. Az AKI tesztüzemi vizsgálatai szerint a vetésterület közel harmada az agrártámogatások mellett is veszteséges. Az élelmiszerek



Tizenöt éves állomány

világpiaci helyzetét és az agrártámogatások rendszerének változásait figyelembe véve az AKI 450-650 ezer ha szántón művelésiág-változást tart szükségesnek. A kivonásra kerülő földek mintegy fele alkalmas az akác és a nemes nyár ültetvényszerű telepítésére. A telepítések hozadéka tovább növelhető a fatermékek exportját. Az állományok fejlődésével lehetőség nyílik a fa kémiai (cellulóz, metanol stb.) feldolgozására. Az ültetvényerdők intenzív

kultúrának tekinthetők, ahol magas élőmunkaigény jelentkezik. Itt az alulképzett munkaerő, fiatal és idős korúak foglalkoztathatók. A távlati földhasználatlal kapcsolatos döntések meghozatalához gazdaságossági számítások, különböző hatékonysági vizsgálatok mielőbbi megindítása kívánatos. A rentábilis földhasználat kialakításához a vidékfejlesztési forrásokból évi 20-25 ezer ha erdő telepítése célszerű.

Az ültetvényerdők kialakulása, technológiai feltételei, hozamai

Az ültetvényszerű fatermesztést az erdők szerepének társadalmi megítélésében bekövetkezett változások hozták létre. A természet megőrzésének igénye, az emberi környezet javítása világmegető jelenség, ami az erdők használatának a szabályozásával, a fakitermelések korlátozásával járt. Előtérbe került az ún. természet-szerű, természetközeli erdőgazdálkodás (immateriális javak funkciói, őshonos fajok, biodiverzitás stb.). Az erdőkről és az erdők védelméről szóló 1996. évi LIV. törvény az erdők védelmi rendeltetését helyezi az első helyre. Ugyanakkor a világ fafelhasználása 1990-2010 között várhatóan háromszorosára emelkedik. A fa nyersanyag a folyamatosan korszerűsödő feldolgozással egyre szélesebb körű társadalmi igényeket elégít ki. Napjainkban pedig az energiatermelés kap fontos szerepet. Az említett okok folytán alakultak ki Észak- és Dél-Amerikában a fa nyersanyag előállításának új eljárásai. A

Felállt az állami erdővagyon kezelésének új szervezete

Az Erdészeti Lapok novemberi számának 375. oldalán, „Célban a vagyontörvény” címmel ismertettük a 2007. évi CVI. törvény nyomán addig megvalósult, az állami erdővagyon kezelését (is) érintő szervezeti változásokat. Tájékoztatást adtunk a Nemzeti Vagyongazdálkodási Tanács és a Magyar Nemzeti Vagyongazdálkodó Zrt. (MNV Zrt.) megalakításáról, valamint az új szervezetekben a már megnevezett vezető tisztségviselőkről, munkatársakról.

2007 decemberében távozott posztjáról Koleszár István, az MNV Zrt.-be beolvadó ÁPV Zrt. erdészeti ügyekért felelős ügyvezető igazgatója – helyettese, Gémesi József pedig nyugdíjba vonult.

2008. január 1-től, az MNV Zrt. szervezetében az erdőgazdálkodás ügye *Benedek Fülöp*, az ún. agrárportfólióért felelős vezérigazgató-helyettes irányítása alatt, *Horgosi Zsolt* erdőgazdasági ügyvezető igazgató feladatkörébe tartozik.

(Az MNV Zrt. kiadott Szervezeti és Működési Szabályzata a Magyar Közlöny 2007. évi 171. számában olvasható.)

Az új ügyvezető igazgató munkáját helyettese, *Klemm József* erdőgazdasági ügyvezető igazgató-helyettes, valamint *Károlyi Noémi* vezető portfólió menedzser, *Dalvári Vince*, *Dobó László* portfólió menedzserek, *Pintér Zoltán* és *Tölgyesi Krisztina* menedzserek segítik.

(Forrás: MNV Zrt.)

Táblázat. 1 ha akác ültetvényerdő várható bevétele

Választék	%	m ³	Ft/m ³ *	Bevétel E Ft
Véghasználat				
Export fűrészlőnk	8	15	25 000,00	375,00
F1 fűrészlőnk	5	10	18 000,00	189,00
F2 fűrészlőnk	10	20	14 000,00	283,00
Kivágás	12	23	12 000,00	275,00
Oszlop, rúdifa	15	28	36 000,00	448,00
Tűzifa	50	96	8 500,00	816,00
Összesen	100	192	átlagár (12 382,00)	2 375,00
Előhasználat				
F2 fűrészlőnk	10	13	14 000,00	182,00
Kivágás	10	13	12 000,00	155,00
Oszlop, rúdifa	20	25	15 000,00	375,00
Tűzifa	60	77	8 000,00	616,00
Összesen	100	128	átlagár (10 383,00)	1 329,00
Együtt		320	átlagár (18 575,00)	3 704,00

*(2005. évi vágástéri árak)

modern biológia felhasználásával a fenyők, nyárok és az Eucalyptus új klónjait állították elő, majd az adott célra legalkalmasabb fajtákat szántóföldön, optimális víz-, tápanyagellátás, növényvédelem mellett termesztik. Ez az eljárás rövid idő alatt nagy mennyiségben azonos minőségű faanyag elérését teszi lehetővé. Ma a világ faellátásának egyharmadát - az összes erdőterület 3-5%-át kitevő - ilyen ültetvények fedezik.

Az ültetvényerdőkben a termelési cél a méretes, minőségi hengeres fa vagy a faapríték. Ez utóbbi aránya az energetikai célú felhasználás és a kémiai feldolgozásból eredően rohamosan emelkedik. A faaprítéknak mint homogenizált árunak a tengeri szállítása rendkívül kedvező. Pl. a rotterdami olajfinomítókhoz a pelletet Kanadából és a Dél-Afriai Köztársaságból szállítják.

A nemes nyárok és az Eucalyptus termesztése Európában ilyen gyakorlattal honosodott meg. Hazánkban a nyárfatermesztésnek az 1960-as években egy félintenzív formája indult meg a mezőgazdasági cellulóznátrá-telepítésekkel. Az idők folyamán a kutatás, a nemesítés és a technológia fejlődése alakította ki a mai nyárfatermesztés gyakorlatát. Az akácot illetően is volt ilyen kezdeményezés korábban néhány nagybirtokon.

A fatermékek piaci helyzete

A növekvő fafogyasztás nem értelmezhető általánosan minden fafajra vagy fatermékre. Adott térségek gazdasági, pénzügyi viszonyaitól függően ez gyakran változik. A nemes nyár minőségi rönknél folyamatos a keresleti piac. Alátámasztják ezt az ország déli megyéiben bérelt szántókon létesített olasz érdekeltségű telepítések. Az alacsony méretű faanyagot pedig a csomagolóanyag-, forgácslap- és falemezipar használja fel.

Az akác jelentősége és piaci helyzete – a környezetvédők negatív megítélése ellenére is – fokozatosan emelkedik. A trópusi faimport visszaesése hozta előtérbe a korábban főként tűzifának, bányafának és mezőgazdasági szerfának használt fafajt. A modern faipar technológiai folyamatai (műszáritás, szélességi és hosszoldás, termikus nemesítés) tette lehetővé az épületasztalos és a bútoriparban való felhasználását.

Az ilyen célokra alkalmas minőségű hengeres fát azonban a hagyományos erdőgazdálkodás csak igen kis hányadban tudja biztosítani. Nagyobb tömegben ez a minőség csak az ültetvényerdőkből nyerhető. Az alacsonyabb méretű és minőségű faanyag pedig mint szőlő-, gyümölcsültetvények támrendszere, víz-, lava-, partvédelem és rekreációs célokra keresett termék. Ezek exportja mintegy 45 ezer m³-re tehető. Néhány exportőr rendkívül aktív marketingjével lettek ismertté és váltak keresetté ezek a termékek, melyek akár hungarikumnak is nevezhetők. A forgalom már nemcsak a mediterrán országokra terjed ki, hanem az igényesebb megmunkálási árak (marás, gyalulás stb.) Európa számos országában megjelentek. Ez utóbbiak ára 600-900 €/m³ (6-8 t búza intervenciósi ára). Az ültetvényerdőkből származó termékek valós lakossági igényt elégítenek ki, egyúttal igen jelentős export lehetőségeket is kínálva. Az energiaerdők telepítésénél tág lehetőségeink vannak a tűzifa és a faapríték termelésére. Az EU-s támogatási lehetőségek ehhez – információim szerint – 2007-ben nyílnak meg. Az energiaerdőkből származó faanyag várhatóan oldja majd a feszültséget, ami a hőerőművek és a forgácslap-, farostlemez-üzemek között élesen fennáll. A faapríték további lehetőségeket nyújt a fa kémiai feldolgozására, metanol, vegyipari termékek előállítására.

A rentabilitás

Ilyen adatokkal egyelőre nem rendelkezünk, mert hazánkban ültetvényerdőkre vonatkozó vizsgálatok eddig nem folytak. Tájékozódásul szolgálhatnak azonban a szerző vizsgálatait, egy 15 éves akác ültetvényerdő költség-hozam adataira épülő prognózissal.

A kísérleti terület (Mikebuda 40B) tulajadottságai: száraz adottságú, gyengén humuszos (0,43%) homoktalaj, 6,5 AK/ha, 6. földminőségi osztály.

A kísérleti bevételt a táblázat ismerteti. Termelési ciklus a termőhelytől függően 25 vagy 30 év. A bevétel egyharmadát a 3-5 évente ismétlődő ápolóvágások adják, a nagyobbik részt a véghasználati ki-termelés képezi. A számításokat az Erdészeti Tudományos Intézet Ökonómiai Osztálya végezte. A közvetlen költségeket (anyag, energia, fizikai élőmunka) 15%-os általános költség terheli.

Az Új Magyarország Vidékfejlesztési Stratégiai Terv prioritásai között első helyen a versenyképesség fokozása áll, ezt követi lényegesen kisebb előirányzattal a környezetgazdálkodás, a vidékfejlesztés, ami az erdőtelepítéseket is tartalmazza (22). Kétségtelen, hogy a hazai mezőgazdaság termelés-technológiai ellátottsága fejlesztésre szorul, ez a versenytársakhoz való felzárkózást szolgálja. A vidékfejlesztési előirányzat viszont figyelmen kívül hagyja, hogy az alacsony hozamú földek művelésből való kivonása - alternatív használata - is javítja a versenyképességet, nőnek a fajlagos hozamok, csökkennek a fajlagos ráfordítások. Ugyanekkor az ültetvényerdőkből hektáronként évi 4-5 tonna búzával azonos értékű nyersanyag, energia képződik. Javasolható ezért az említett előirányzatok felülvizsgálata, különös tekintettel az EU energiaerdő-ajánlásait illetően.

A földhasználatot illető döntések azonban gazdaságossági számításokat, különböző területekre kiterjedő hatásvizsgálatokat igényelnek. Ezeknek mielőbbi megkezdése kívánatos, a tanulmányban felvetett gondolatok ennek csak a vázlatát tartalmazzák.

Kép és szöveg: **Erdős László dr.**
ny. erdőmérnök

A 2007-re megbirdetett pályázat II. díjban részesített pályamunkájának szerkesztett változata.

**Hirdessen az
Erdészeti Lapokban!**